

Možnosti zastoupení nejen v sociálních službách

Může se stát, že jedinec s přibývajícím věkem a zhoršujícím se zdravotním a duševním stavem (zhoršení paměti, poruchy pozornosti, vnímání, schopnosti řeči, porozumění psanému i řečenému slovu, zhoršení motorických schopností), přestává být schopen rozhodovat o tom, co je v jeho zájmu, neporozumí smlouvám ani jiným úkonům, nebo ztratí schopnost samostatně jednat, podepisovat se. Proto je vhodné tuto situaci řešit některou z možností zastoupení.

Omezení svéprávnosti

Pokud není jedinec z důvodu trvalé duševní poruchy schopen právně jednat, může soud, je-li to v zájmu člověka, jehož se to týká, omezit svéprávnost. Není možné plné zbavení svéprávnosti. Soud v rozhodnutí o omezení svéprávnosti vymezí rozsah, v jakém způsobilost člověka samostatně právně jednat omezil. Ať již je rozsah omezení svéprávnosti jakýkoli, rozhodnutí o omezení svéprávnosti nezbavuje člověka práva samostatně právně jednat v běžných záležitostech každodenního života, čímž jsou míněny zejména činnosti jako používání hromadné dopravy, nákup běžných osobních potřeb a jídla apod. Soud může svéprávnost omezit nejdéle na tři roky.

V rozhodnutí o omezení svéprávnosti jmenuje soud člověku **opatrovníka**. Pokud opatrovanec sepsal předběžné prohlášení (viz dále), bude soud vycházet při výběru opatrovníka z tohoto prohlášení. Pokud ne, přihledne soud k přáním opatrovance, k jeho potřebě i k podnětům osob opatrovanci blízkých, sledují-li jeho prospěch. Ve stanoveném rozsahu pak opatrovník jedná za člověka, jehož svéprávnost byla omezena. Opatrovník je povinen udržovat s ním pravidelné spojení, projevovat o něj opravdový zájem, dbát o jeho zdravotní stav a v případě, že rozhoduje o opatrovancových záležitostech, je povinen vysvětlit mu povahu a následky rozhodnutí, přičemž musí naplňovat jeho právní prohlášení a dbát jeho názorů. Opatrovník však není oprávněn jednat v záležitostech osobnostních práv, konkrétně v záležitostech týkajících se vzniku a zániku manželství, výkonu rodičovských povinností a práv či pořízení pro případ smrti nebo prohlášení o vydědění a jejich odvolání.

Podpůrná opatření při narušení schopnosti právně jednat

Pokud člověk očekává (např. z důvodu stanovené diagnózy – důvodová zpráva k občanskému zákoníku výslovně zmiňuje Alzheimerovu nemoc a demenci), že v budoucnu nebude způsobilý právně jednat, může jako preventivní opatření svou vůli projevit dopředu, a to ve třech směrech:

- a. aby byly jeho záležitosti (např. správa majetku, řešení určitých životních situací...) spravovány určitým způsobem, nebo
 - b. aby je spravovala určitá osoba (odlišná od opatrovníka), nebo
 - c. aby se určitá osoba stala jeho opatrovníkem.
- **Předběžné prohlášení** - nejvhodnější formou prohlášení je veřejná listina – sepsaná u notáře.
 - **Dříve vyslovené přání** – je zvláštním druhem předběžného prohlášení je tzv. dříve vyslovené přání ve smyslu § 36 a násl. zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách. Jedná se o prohlášení pacienta obsahující souhlas či nesouhlas s poskytnutím určité zdravotnické služby pro případ, že by se dostal do zdravotního stavu, ve kterém nebude schopen takový souhlas či nesouhlas vyslovit. Musí být učiněno písemně s ověřeným podpisem pacienta, to vše na základě předchozího písemného lékařského poučení pacienta o důsledcích takového rozhodnutí. Dříve vyslovené přání není možné uplatnit, jde-li o nezletilé nebo o osoby s omezenou svéprávností.
 - **Nápomoc při rozhodování** - poskytování asistence při právním jednání - podpůrce osobě se zdravotním postižením vysvětlí, o jaké jednání se jedná, jaké jsou jeho důsledky a pomáhá jí komunikovat s okolím. Osoba se zdravotním postižením má nadále zachovánu svéprávnost, rozhoduje se na základě své vlastní vůle, dle svých přání a zájmů, ale s pomocí třetí osoby. Nápomoc je vhodná v případech lehkého intelektuálního handicapu, selhání mentálních schopností v důsledku věku, dočasné nesvéprávnosti (neschopnosti) způsobené nemocí. V těchto případech je člověk nezávislý, žije sám, může se o sebe postarat, pokud jde o osobní péči, hygienu, nákupy atd. Potřebuje však radu v určitých záležitostech, zpravidla při výkonu svých práv a správě majetku. Nápomoc vzniká smlouvou, kterou schvaluje soud. Je možné vymezit, v jakých záležitostech bude nápomoc poskytována a v jakých nikoliv.

- **Zastoupení členem domácnosti** je oproti omezení svéprávnosti mírnějším opatřením, a z toho důvodu by mělo být upřednostněno, pokud postačuje. Tento institut nachází opodstatnění tehdy, jestliže zletilému brání duševní porucha samostatně právně jednat a nemá jiného zástupce, opatrovníka nebo správce majetku. Zástupcem může být jedna nebo více z těchto osob: potomek, předek, sourozenec, manžel, partner (ve smyslu zákona o registrovaném partnerství) nebo osoba, která se zastoupeným žila před vznikem zastoupení ve společné domácnosti alespoň tři roky. Ke vzniku zastoupení není potřebné uzavření jakékoli smlouvy, zástupce podává návrh k soudu, který jej schvaluje. Zástupce má povinnost oznámit zastoupenému, že jej bude zastupovat, co to pro něj znamená, jaké jsou důsledky z toho plynoucí, a to vše způsobem, který zastoupený bude s to pochopit. Odmítne-li člověk, který má být zastoupen, tuto možnost, pak zastoupení nevznikne. K odmítnutí stačí schopnost člověka projevit přání.

Bližší informace Vám budou zdarma poskytnuty na Městském úřadu Hlinsko, Odbor sociálních věcí, školství a zdravotnictví, Poděbradovo nám. 1570 (budova vedle radnice, 1. patro), 539 01 Hlinsko. Dana Myšková, DiS., sociální pracovnice, kurátorka pro dospělé, 469 315 370, myskova@hlinsko.cz.

Uzavření smlouvy v zastoupení

Pokud žadatel nebude schopen (např. z důvodu duševního onemocnění nebo zdravotního stavu) smlouvu samostatně uzavřít, bude muset být při tomto právním úkonu zastoupen:

- **Opatrovníkem**, který byl ustanoven soudem, dle § 55–65 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 460/2016 Sb., v případě, že je zájemce omezen ve způsobilosti k právním úkonům.
- **Zákonným zástupcem** dle občanského zákoníku.
 - Zákonný zástupce
 - Smluvní zástupce – na základě plné moci sepsané u notáře (bližší informace u sociálních pracovníků DsD)
 - Soudem stanovený zástupce
 - Opatrovnictví bez omezení svéprávnosti
 - Zastoupení členem domácnosti
- Žadatel může být při uzavření Smlouvy o poskytování sociálních služeb zastoupen **obecním úřadem obce s rozšířenou působností.**

Osobu, která podle lékařského posudku vydaného poskytovatelem zdravotních služeb není schopna sama jednat a nemá opatrovníka či zákonného zástupce, zastupuje při uzavírání smlouvy obecní úřad obce s rozšířenou působností podle sídla zařízení sociálních služeb dle § 91 odst. 6 ZSS.

Skutečnost, že žadatel není schopen sám jednat, musí být doložena aktuálním lékařským posudkem (zdůvodněným) vydaným poskytovatelem zdravotních služeb.

Pokud žadatel nebude schopen (např. z důvodu duševního onemocnění) smlouvu samostatně uzavřít, bude muset být při tomto právním úkonu zastoupen. Projeví-li žadatel s uzavřením smlouvy souhlas (verbálně i neverbálně), může opatrovník nebo obec s rozšířenou působností (dále jen „ORP“) smlouvu uzavřít. Pokud však žadatel s uzavřením smlouvy souhlas neprojeví nebo s ním přímo nesouhlasí, může opatrovník nebo ORP takovou smlouvu uzavřít (a provádět její změny) **pouze při současném splnění** podmínek:

- ✓ neposkytnutí okamžité pomoci při řešení nepříznivé sociální situace by v důsledku oslabení nebo ztráty schopnosti z důvodu nepříznivého zdravotního stavu způsobené duševní poruchou ohrozilo život zastupované osoby (žadatele) nebo by jí hrozilo vážné poškození zdraví anebo by totéž hrozilo osobám v jejím okolí a
- ✓ nezbytnou podporu a pomoc nelze této osobě zajistit mírnějším a méně omezujícím opatřením.

-